

Дар'я Бутенко

к. е. н, доцент, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та туристичного бізнесу
ХНЕУ імені Семена Кузнеця, Україна
butenko.hneu@gmail.com

Тітов Родіон

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійна програма
«Підприємництво торгівлі та біржова діяльність»
ХНЕУ імені Семена Кузнеця, Україна
titov.rodion@hneu.net

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО - СТАЛА БІЗНЕС-МОДЕЛЬ SOCIAL ENTREPRENEURSHIP - SOCIAL ENTREPRENEURSHIP – A SUSTAINABLE BUSINESS MODEL

Анотація. У тезах розглянуто соціальне підприємництво як сталу бізнес-модель, що поєднує економічну ефективність із розв'язанням соціальних питань та сприяє інклюзивності і сталому розвитку. Розглянуто тенденції розвитку соціального підприємництва в Україні та світі. Наведено практики вітчизняних соціально підприємств. Визначено переваги та недоліки бізнес моделей на засадах соціального підприємництва.

Abstract. The abstract considers social entrepreneurship as a sustainable business model that combines economic efficiency with solving social issues and promotes inclusiveness and sustainable development. It examines trends in the development of social entrepreneurship in Ukraine and worldwide. The practices of domestic social enterprises are presented. The advantages and disadvantages of business models based on social entrepreneurship are identified.

Ключові слова: соціальне підприємництво, сталий розвиток, бізнес-модель, суспільство, інновації, соціальний вплив, довкілля, інклюзія.

Keywords: social entrepreneurship, sustainable development, business model, society, innovation, social impact, environment, inclusion.

Соціальне підприємництво – це порівняно нова бізнес-модель, яка об'єднує підприємницьку діяльність із чітко визначеною соціальною місією. В основу цієї моделі покладено не тільки отримання прибутку, але й вирішення або пом'якшення соціальних чи екологічних проблем. Соціальне підприємництво виникло як реакція на обмеженість традиційних форм бізнесу у вирішенні соціальних викликів та один із методів ведення бізнесу з орієнтацією на досягнення ЦСР.

За даними звіту «Глобальний погляд на соціальне підприємництво», у 2022 р. у світі існувало понад 11,5 млн соціальних підприємств. Зокрема, у Великій Британії приблизно 130 тис. таких організацій, у Німеччині – понад 100 тис, у Польщі – 30 тис, в Італії – близько 20 тис, в Австрії – понад 2,5 тис, а в Чехії – близько 500. Лідерами в цьому напрямку стала Канада, яка в 2019-му р. стала найкращою країною для соціального підприємництва, що можна пояснити орієнтацією держави на підтримку соціального захисту населення. Варто відзначити, що до початку дії військового стану в Україні налічувалося близько 1000 соціальних підприємств, але наявні загрози стали своєрідним каталізатором, що сприяло розвитку вітчизняного соціального підприємництва. [6].

Соціальне підприємництво розглядається як засіб «соціалізації бізнесу» та нова парадигма організації бізнесу [6; 8]. Адже підприємство орієнтується на сталий розвиток і подолання соціальних викликів, а саме: допомога малозабезпеченим, соціальна адаптація людей з інвалідністю, підтримка ветеранів, розвиток сільських територій та інших маргіналізованих груп. Завдяки цьому соціальні підприємства забезпечують інклюзивний ріст економіки та зміцнення громади - поєднуючи економічну ефективність із суспільним благом [5].

У роботах науковців соціальне підприємництво розглядається як інноваційна форма бізнесу, що вимагає специфічних організаційних підходів [7]. Така бізнес-модель має декілька відмінних рис, що відрізняють її від традиційного бізнесу. Першою відмінністю є те, що соціальні підприємства працюють за умов самофінансування і мають чітку

некомерційну місію, а саме допомога суспільству. А другою відмінністю є їхня мета – не максимізація прибутку, а «позитивні зміни в суспільстві, що ґрунтуються на інноваційних рішеннях» [6]. Відповідно, прибуток таких бізнесів частково або повністю спрямовується на вирішення або пом'якшення існуючих соціальних проблем – працевлаштування вразливих верств населення, освіту, охорону здоров'я, відновлення довкілля тощо [8]. Проте важливим моментом є забезпечення економічної ефективності, адже розвиток та масштабування бізнесу неможливий без прибутковості.

Практичні приклади підтверджують ефективність бізнес-моделі на засадах соціального підприємництва. Прикладами вітчизняних практик реалізації такої бізнес-моделі є «Veterano Pizza» (мережа піцерій, заснована ветеранами АТО/ООС, яка працевлаштовує колишніх військових і спрямовує частину прибутку на підтримку ветеранів) [4]; «Добрий хліб від добрих людей» (пекарня, де працюють люди з інвалідністю, фокусуючись на інклюзивному працевлаштуванні та соціальній адаптації) [1]; «Laska Charity Store» (мережа магазинів секонд-хенду, яка передає прибуток на благодійність, зокрема на екологічні ініціативи та допомогу нужденним) [2]; «Urban Space 100» (ресторан в Івано-Франківську, де 80% річного прибутку йде на громадські проєкти міста, залучаючи локальних інвесторів) [3] демонструють, що бізнес може поєднувати прибутковість із суспільною користю.

Разом із тим вітчизняні соціальні підприємства стикаються із низкою проблем, зокрема: відсутністю спеціального нормативно-правового забезпечення, складнощами у фінансуванні, нестача висококваліфікованих фахівців, бюрократією та проблемами з вимірювання соціального ефекту [6; 7; 8].

Проте, науковці [5] наголошують, що соціальні можуть суттєво сприяти вирішенню ключових соціально-економічних проблем, зокрема через підтримку малозабезпечених верств населення, інклюзію людей з інвалідністю та розвиток віддалених регіонів. Соціальні підприємства можуть стати каталізаторами інновацій, оскільки вони змушені шукати нестандартні рішення для вирішення або пом'якшення соціальних проблем. Завдяки цьому формуються можливості розвитку: нові технології та бізнес-моделі соціальних підприємств можуть ширше застосовувати традиційні компанії для підвищення своєї стійкості та соціальної відповідальності. Також розвиток соціального підприємництва надасть можливість створити нові робочі місця, особливо для вразливих груп населення.

Отже, соціальне підприємництво виступає актуальною бізнес-моделлю, яка ефективно об'єднує економічну стабільність із розв'язанням важливих соціальних проблем, одночасно сприяє зайнятості вразливих верств населення та розвитку інклюзивності. Такий підхід не лише дозволяє адаптувати бізнес до кризових явищ, але й створює нове соціальне багатство та забезпечує сталий розвиток громади.

Література

1. Good Bread from Good People. Офіційний сайт. URL: <https://goodbread.com.ua/en-us>.
2. Laska Charity Store. Офіційний сайт. URL: <https://www.laskastore.com/en/support>.
3. Urban Space 100. Офіційний сайт. URL: <https://urbanspace.if.ua/en>.
4. Veterano Pizza. Офіційний сайт. URL: <https://veteranopizza.com/en/>.
5. Другова О. С. Соціальне підприємництво: шлях до сталого розвитку бізнесу та суспільства. Суспільство та національні інтереси. 2024. С. 945-958. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/34753>.
6. Каширнікова І., Спірідонова К., Кірнос О. Соціальне підприємництво у сучасній Україні. Економічний простір. 2024. № 190. С. 62-65. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1460/1404>.
7. Малярський О. Д. Соціальне підприємництво: сучасний стан та перспективи розвитку. Маркетингові та логістичні технології: інновації для забезпечення ефективності бізнес-процесів: монографія. Тернопіль, 2024. С. 137–146. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/46778/2/ColMon_2024_Maliarskii_O_D-Sotsialne_pidpriemnytstvo_137-146.pdf.
8. Рамський, А. Соціальне підприємництво в Україні: аналіз нормативно-правової бази та перспективи розвитку. Економіка та суспільство, 2023. № 58. С. 159-164. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3300/3225>.